

ФОРМУВАННЯ НАНОЧАСТИНОК СРІБЛА В ПРОЦЕСІ РАДІАЦІЙНОГО ЗШИВАННЯ СИСТЕМИ ПОЛІМЕРІВ ПВС-ПЕГ

Г. Д. Купянський^{1,2, а}, І. В. Ольховик^{1,2}, В. Б. Неймаш², П. М. Литвинчук²

¹ Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
Фізико-технічний інститут

² Інститут Фізики НАН України

Анотація

Методами оптичної спектроскопії та растрової електронної мікроскопії досліджено формування наночастинок срібла в процесі радіаційної зшивки електронним опроміненням гідрогелю на основі системи полівиніловий спирт – поліетиленгліколь. Показано формування наночастинок розміром 40 – 70 нм та їх скупчень масштабу сотень нанометрів. Загальна концентрація і розмір наночастинок корелюють з концентрацією іонного срібла у вихідному гелі та з дозою електронного опромінення. Утворення наночастинок інтерпретовано як результат радіаційно-хімічного відновлення срібла в умовах розчину, просторово обмеженого комітками 3-D мікроструктури зшитого гідрогелю.

Ключові слова: наночастинки срібла, радіаційне зшивання, гідрогелевий перев'язувальний матеріал, полівиніловий спирт, поліетиленгліколь, нітрат срібла

Вступ

Існує проблема надання бактерицидних властивостей медичним пов'язкам із радіаційно-зшитих полімерних гідрогелів. Вона зумовлена тим, що іонізуюча радіація, яка використовується для зшивки [1, 2], деструктивно впливає на більшість фармакологічних засобів, розміщених в гідрогелі.

Ефективним антисептичним засобом стійким до радіації є наночастинки срібла, діаметром біля 50 нм за умови їх концентрації 20 мг/л та вище [3]. Нещодавно було показано, що можливе формування таких наночастинок безпосередньо в об'ємі поліакрилового гідрогелю в результаті радіаційно-хімічної реакції відновлення іонного срібла з використанням гамма-опромінення [4].

Метою даної роботи є дослідити можливості формування наночастинок срібла в об'ємі біосумісного гідрогелю на основі системи полівиніловий спирт – поліетиленгліколь (ПВС - ПЕГ) під час його зшивки електронним опроміненням.

1. Експеримент

Досліджено процес формування наночастинок срібла у гідрогелі ПВС-ПЕГ, детально описаному в [1], у процесі опромінення електронами з енергією 4 МеВ у діапазоні доз 25 – 60 кГр. Вихідні розчини полімерів в якості джерела іонів срібла містили нітрат $AgNO_3$ в діапазоні концентрацій 10 – 30 мг/л.

Дослідженню спектри поглинання світла гідрогелями в діапазоні довжин хвилі 200 – 600 нм, а також

дані електронної мікроскопії поверхні зневоджених гідрогелів.

Інфрачервона спектроскопія

На рис. 1 наведено спектри поглинання світла зразків гідрогелю з різним вмістом $AgNO_3$ у вихідному розчині, які були опромінені однаковою дозою 50 кГр. Характерний широкий максимум, що спостерігається на рис. 1 за значень λ поблизу 400 нм – це смуга плазмонного поглинання наночастинок срібла [5]. Видно, що амплітуда смуги корелює з концентрацією нітрату срібла у вихідному розчині. При цьому положення максимуму цієї смуги з підвищенням концентрації $AgNO_3$ зміщується в бік більших довжин хвилі світла λ . Ці дані наведено у табл. 1.

Табл. 1. Залежність переважного розміру наночастинок від вихідної концентрації $AgNO_3$

Концентрація $AgNO_3$, мг/л	10	20	30
λ , нм	406	411	417
Розмір наночастинок, нм	51	56	62

Амплітуда піків на рис. 1 пропорційна концентрації наночастинок срібла. Відповідно, зі зростанням концентрації нітрату срібла у розчині зростає і концентрація наночастинок срібла у гідрогелі після опромінення. Положення смуги плазмонного поглинання використано для оцінки переважного розміру наночастинок відповідно даним роботи [5]. Отримані результати наведені у табл. 1. Видно, що зі збільшенням концентрації нітрату срібла у вихідному розчи-

^аkupglebs@gmail.com

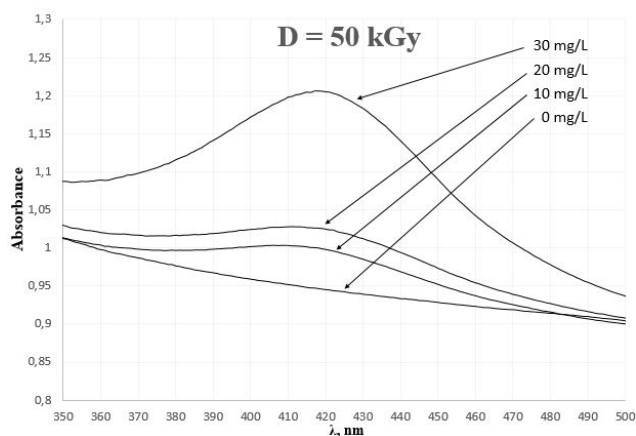

Рис. 1. Зміна амплітуди піку оптичної щільності гідрогелю в залежності від концентрації нітрату срібла. Доза опромінення – 50 кГр

ні збільшується і переважний розмір наночастинок срібла у гідрогелі.

На рис. 2 показано, як змінюється оптичний спектр гідрогелю з вихідним вмістом $AgNO_3$ 20 мг/л зі збільшенням дози електронного опромінення. Чітко видно зростання амплітуди та зсув положення піку полоси плазмонного поглинання. У табл. 2 наведені значення довжини хвилі λ на піку полоси та відповідні оцінки домінантного розміру наночастинок.

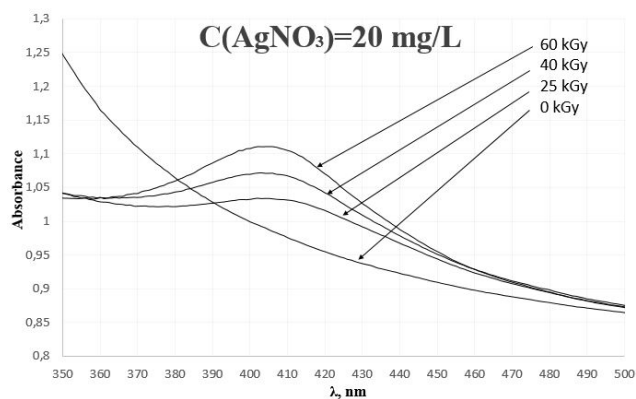

Рис. 2. Зміна спектру оптичної щільності гідрогелю в залежності від дози опромінення в діапазоні 0 – 60 кГр

Табл. 2. Залежність домінантного розміру наночастинок від дози опромінення

Доза опромінення, кГр	25	40	60
λ , нм	402	403	405
Розмір наночастинок, нм	46	48	50

Растрова електронна мікроскопія

Електронно-мікроскопічні (SEM) дослідження радіаційно-зшитих гідрогелів ускладнено неможливістю досягнення потрібного вакууму у мікроскопі через інтенсивне випаровування води, з якої на 85%

складається гідрогель [1]. Однак принципову інформацію про наявність і розміри металевих частинок у гідрогелі за допомогою SEM можна отримати і на зневоджених тривалою сушкою його зразках. При цьому об'єм зразків зменшується майже на порядок, концентрація Ag-частинок зростає і частина з них коагулюють у скупчення. Однак це не завадило виявити присутність в такому «сушеному» гідрогелі металевих частинок розміром 40 – 70 нм та їх дифузних скупчень масштабу сотень нанометрів. Зокрема на рис. 3 представлено SEM-зображення поверхні опроміненого зразку гідрогелю в режимі розсіяних електронів. Розмір найменших плям становить 40 – 45 нм, а великі масштабу 100 – 300 нм виглядають як скупчення менших. Відповідність цих плям скупченням металевих срібла підтверджується тим, що вони спостерігаються і в режимі «сipro» – тобто в режимі «обернено відбитих електронів», сигнал якого слабо зв'язаний з топографією поверхні, а пропорційний середньому атомному номеру об'єкту відбиття.

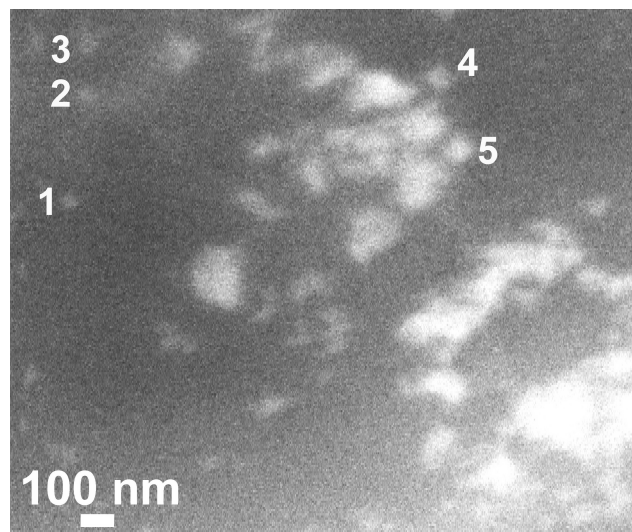

Рис. 3. Поверхня зразка з вихідним вмістом $AgNO_3$ 30 мг/л, опроміненого дозою 50 кГр. Цифрами позначено наночастинок срібла характерного розміру: 1, 2, 3 – 40 – 45 нм, 4 – 55 нм, 5 – 70 нм

На рис. 4 показані SEM-зображення скупчень часток та амплітуда сигналу за лінією А-В. На результатуючій кривій можна виділити принаймні дві ділянки, що відповідають двом різним наночастикам. Домінантний розмір і концентрація частинок та їх скупчень корелюють з вмістом $AgNO_3$ та дозою опромінення, аналогічно даним оптичного поглинання.

На рис. 5 наведено електронно-мікроскопічні зображення поверхні висушеного гідрогелю, отримані в режимах повільних вторинних електронів (а) та зворотно відбитих електронів (б).

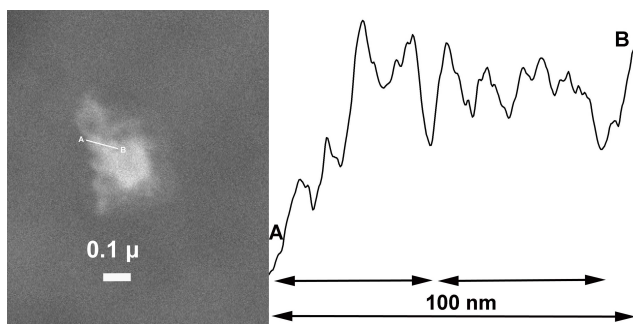

Рис. 4. Мікроскопічне зображення скупчення часток та амплітуда сигналу за лінією А-В

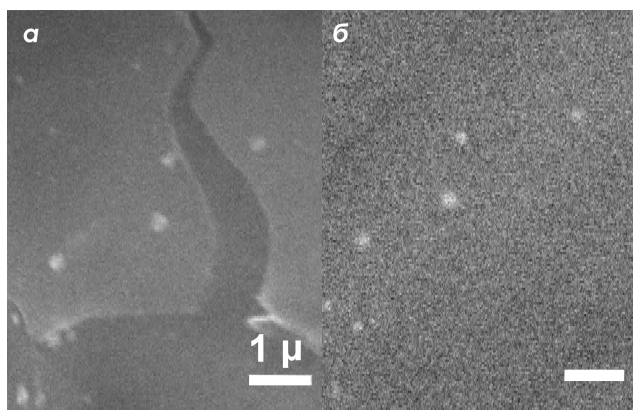
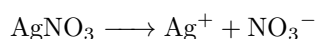

Рис. 5. Електронно-мікроскопічні зображення поверхні висушеного гідрогелю, отримані в режимах повільних вторинних електронів (а) та зворотно відбитих електронів (б)

2. Обговорення результатів

Отримані результати інтерпретуються наступним чином.

При розчиненні нітрату срібла у воді і приготуванні гідрогелю утворюються позитивно заряджені іони срібла

Під електронним опромінюванням відбувається іонізація та радіоліз води з утворенням великої концентрації вільних електронів. Певна їх частина взаємодіють з іонами срібла та відновлюють їх, тобто переводять їх із зарядженого іонного у нейтральний металевий стан. Відновлені атоми срібла завдяки відсутності електростатичного відштовхування преципітують один з одним, утворюючи наночастинки. Одночасно відбувається процес радіаційної зшивки полімерів, в результаті якого виникає 3-D сітка із

полімерних макромолекул. Розмір комірки такої сітки має масштаб порядку сотень нанометрів. Тому така наноструктуризація гідрогелю може становити певну перешкоду дрейфу наночастинок срібла і їх коагуляції у крупніші скупчення та перетворенню в звичайне колоїдне срібло. Можливо саме це є причиною відносно малої зміни домінантного розміру наночастинок при збільшенні в рази концентрації AgNO_3 та дози опромінення. Важливо зазначити, що в розглянутих діапазонах концентрацій срібла та доз електронного опромінювання базовий радіаційно-зшитий гідргель зберігає фізико-хімічні властивості, необхідні для медичного застосування [1].

Висновки

Таким чином, показана можливість формування наночастинок срібла в гідрогелі на основі системи ПВС - ПЕГ в процесі його радіаційної зшивки високоенергетичними електронами.

Двома незалежними методами визначено вплив концентрації іонного срібла та дози радіації на домінантний розмір наночастинок.

Перелік використаних джерел

1. Неймаш В. Б., Купянський Г. Д., Ольховик І. В. та ін. Фізичні властивості радіаційнозшитих гідрогелів полівініловий спирт-поліетиленгліколь в контексті застосування в медичних пов'язках // Український фізичний журнал. — 2017, Т. 62, № 5. — С. 400–409.
2. Неймаш В. Б., Купянський Г. Д., Ольховик І. В. та ін. Формування наночастинок срібла у гідрогелі ПВС-ПЕГ під дією опромінення електронами // Український фізичний журнал. — 2019, Т. 64, № 1. — С. 41–46.
3. Кістерська Л. Д. та ін. Інноваційна технологія виробництва біосумісних нанодезінфектантів нового покоління // Вісник Національної академії наук України. — 2015, № 1. — С. 39–48.
4. Boonkaew B. et. al. Development and characterization of a novel, antimicrobial, sterile hydrogel dressing for burn wounds: single-step production with gamma irradiation creates silver nanoparticles and radical polymerization // Journal of pharmaceutical sciences. — 2014, V. 103, № 10. — P. 3244–3253.
5. Дмитрук М. Л., Малинич С. З. Поверхневі плазмонні резонанси та їх прояв у оптичних властивостях наноструктур благородних металів // Укр. фіз. журн. Огляди. — 2014, Т. 9, № 1. — С. 3–37.